

Forfatter: Fortegnelsen over Trykkefrihedens Skrifter III, stk. 12

Titel:

Citation: "Fortegnelsen over Trykkefrihedens Skrifter III, stk. 12", i *Luxdorps samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Fortegnelsen bind 3, Fortegnelse paa alle de Skrifter som siden Trykfriheden ere udkomne, stk. 1-27, anm. nr. 1-272, dækkende 14.09.72-14.09.73 [stk. 2-27 ikke averteret i AA]*, Gyldendal, 1773, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-4_003-shoot-workid4_003_012.pdf (tilgået 07. maj 2021)

Anvendt udgave: Luxdorps samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Fortegnelsen bind 3, Fortegnelse paa alle de Skrifter som siden Trykfriheden ere udkomne, stk. 1-27, anm. nr. 1-272, dækkende 14.09.72-14.09.73 [stk. 2-27 ikke averteret i AA]

Ophavsret Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen.](#)

[↩](#)

177

Kritisk Fortegnelse over alle udkomne Skrifter, siden

[↗](#) Trykfriheden.

[↗](#) Tredie Aargang, 12. Stykke.

[↗](#) No. 61.

[↗](#) Betænkninger over Hr. Lützens og Hr. Clausens Afhandlinger om Bøndergaardens tienligste Størrelse, ved Anders Carl Teilmann. - Kiøbenhavn 1773. Trykt hos Godiches Efterleverske, og findes tilkiøbs i Mummies Boglade for 1 Mark. Stor 5 1/4 Ark 8.

[↗](#) Er det en Fortieneste at bestride gamle ugrundede Fordomme, saa er det, maaskee en større at opdage de nye, som ofte have mindre Grund, og mere Farlighed. Intet er lettere for en der veed at betiene sig af frem-

[↗](#) 3die Aargang.

2

[↗](#) 178

[↗](#) mede Skrifter og har Udtrykket nogenledes i sin Magt, end at sammensætte noget i Oeconomien, som endog i Vittiges Øine har en ypperlig Anseelse, især naar han tillige kan give sit Foredrag en videnskabelig Vending. Derfor har vi og i disse Tider saa overvældende en Mængde af oeconomiske Forfattere, der paa den Herligste Maade dyrke Jorden ved deres Skriversbord, og avle Hundredefold paa Papiret, at Huusholdnings-Videnskaberne skulde snart blive til blot Markskrigerie, om der ikke iblant opstod en Mand, der skrev af Erfaring og grundig Indsigt, en Münchhausen, en Lütken, en Teilmann, som kunde styre den oeconomiske Enthusiasme, og føre os tilbage til Naturen og Maadelighed, og sige til vore Stue- og Bog-Oeconomer, som den franske Skribent: Heureux Parisiens jouisses de nos travaux, & jugez del'opera comique.

[↗](#) Hr. T. begynder sin Afhandling med en Betragtning, som karakteriserer vor Tids oeconomiske Smag paa en temmelig ufordeelagtig Maade: "Hvorledes det saa og har sig eller ikke," siger han, "saa seer man dog, og det til største Tab og Skade for Menneskeligheden og de menneskelige Selskaber,

3

[↗](#) 179

[↗](#) at den, som har kuns saa løselig, eller saa got som slet ingen Grund eller Ind-

[↗](#) sigt i en Konst eller Videnskab, hos Ukyn-

[↗](#) dige staaer langt mere til troende, end den i samme Konst eller Videnskab meest grundige og meest erfarne Mand. Saaledes

[↗](#) seer man den store Hob forlader den beste,

[↗](#) grundigste og meest erfarne Læge, og der imod søge hen til Markskrigere, Qvaksalvere, og til de saa kaldte kloge Mænd og Qvinder. — — — Nu om Land-

[↗](#) væsenet, forholder det sig ikke ligeledes der? Vi tør ikke længe lede efter Beviis i disse Tider, da man nogenlunde kan være forsikret, at jo mere et Skrift herom viger fra Sandhed og Erfaring, naar det kuns i en

vis Modens Tone er stemt, des sna rere finder det Bifalde." Herpaa følger en Sammenligning imellem Hr. Lützens og Hr. Clausens Afhandlinger. Ved den sidste opholder Hr. T. sig derefter, han bringer Hr. Clausens Grunde for de smaae Bøndergaarde under 24 Hovedsætninger, hvilke han hver især igiendriver og viser, at Hr. Cl. idelig imodsiges Sandhed og Erfaring, ja undertiden sig selv med. I Hovedsagen erklærer Hr. T. sig omtrent for Hr. Lützens Mening. (See Fortegn. forr. Aarg. S. 354.) For

4

☒ 180 at vise, at Hr. T. allene søger Sandheds Opdagelse, opfordrer han Hr. Clausen eller andre til at vise ham: 1) "Hvorledes den sædvanlige Udsæd kan bringes til at bære, det ene Aar med det andet 10 Fold. (S. 37.). 2) Ved Indhegning at gjøre

☒ den ringeste til den beste Jord. 3) At faae Træer, som plantes i den skarpeste Hedejord, til at voxte og trives. (S. 57.)." For enhver af disse Poster udlover Forf. alvorlig en Præmie af 1000 danske Dukater. Da Hr. T. ogsaa mener at have fundet Hr. Lübekers Afhandling om Kornmangelen fuld af vrage og unaturlige Sætninger, saa lover han 20 Rdlr. til den, som efter hans Skiønsomhed, grundigst og best giendriver dette Skrift.

☒ Vi frietage os for at give et udførligere Udtog af denne Afhandling, da den er kort og bør læses i Sammenhæng af enhver, som bekymrer sig om disse Materier. Dog maae vi anmerke, at Hr. T. tager feil, naar han mener, at Hr. Clausens Priisskrift er kronet af Landhuusholdnings-Selskabet. Det er General-Landvæsens Commissionen, som har bedømt dette Skrift. — Hr. Lübekers Afhandling er vel belønnet, men ikke kronet af Land- Huusholdnings-Selskabet.

5

☒ 181 No. 62.

☒ Sandfærdig Underretning om en besynderlig Comete, som er seet i Æbletoft, sammenskrevet af Arve Andersen, med hans hosfødte politiske Anmerkninger. — Kiøbenhavn 1772. Trykt og tilkiøbs hos

☒ Höecke for 4 Skilling, stor 1 Ark 8.

☒ Enten denne Forfatter har Syner, eller gjør politiske Anmerkninger, kan Læseren gierne falde i Søvn. De sidste ere og uden

☒ Tvivl komme her ganske uskyldig for at fylde Arket, at man kunde med en god Samvittighed lade sig betale 4 Skilling derfor.

☒ Det glæder os ellers, at dette Verk er fra forrige Aar; thi vi har smigret os med det Haab, at vi efterhaanden skulde blive mere og mere befriede fra saadanne politiske Smørerier.

☒ No. 63.

☒ Det ypperlige Handels-Contoir, eller

☒ kort og grundig Beskrivelse over den saa kaldede italienske Bogholden, samt hvor mange Negotier der findes, hvorved al Kiøbmandskab i hele Verden bliver forrettet, og paa hvad Maade enhver Negotie skal foretages.

6

☒ 182 udgiven af den der ønsker Handelens Florering under den oldenborgske Stammes Regiering.

☒ Kiøbenhavn 1772. Trykt hos N. Møller, Kongl. Hof-Bogtrykker, stor 3 Ark i 4to.

☒ 1) "Hvad er Bogholden paa den saa kaldede italienske Maade i kort Begreb? Resp. Det er en herlig og overmaade skarpsindig Kunst og Invention, som bestaaer udi tren- de nødvendige dertil behøvende Videnskaber, som er først at skrive, 2det at regne, og 3die Fundamental-Regler, samt grundfast Kiendetegn imellem Debitor og Creditor og Deres Formering. - 2) Hvorudi be- staaer generaliter denne Bogholden? Resp. Den bestaaer som meldt er i Debit- og Creditorers Distinction, at man kan vide i en Handelspost hvilken der er Debitor eller Creditor, paa det man ikke Debitor, Creditor kalder, eller Debet kalder, og saa- ledes falsk journalicerer. 3) Hvor mange Negotier findes, hvorved al Kiøbmandskab i hele Verden bliver forrettet? Resp. Fem: indenlandsk Properhandel, eller particulier Dito; 2) udenlandsk proper Dito eller Di- to, o, s. v. —" Kan Læseren holde længer ud, da finder han her i samme Smag

7

☒ 183

og Skrivemaade den hele Verdens HandelsVidenskab afhandlet paa 10 Blade.

No. 64.

Kjøbenhavns politiske Veiviser for 1773.

— Fjerde Aargang. — Udgiven fra AdresseContoiret, og faaes der tilkiøbs for 2 Mk.

— Trykt hos L. N. Svare, boende i Skindergaden i No. 76.

Denne Aargang indeholder, ligesom de forrige, mange gode Efterretninger; men den behøver og endnu megen Forbedring. En saa- dan Lommebog bør ingenlunde forstørres ved at indføre deri unyttige eller dets Hensigt uvedkommende Ting, s. f. E. Struensees og Brandts Historie, Taxten for den agende Post imellem Kjøbenhavn og Helsingør, som ikke er meer til, Forordningerne om OdelsRetten og Extra-Skatten i Norge, m. m. Derimod savnes adskilligt, som man kunde vente at finde her. De grove Skrive- eller Trykfeil kunde og ved en liden Grad af Agtsomhed været rettede.

No. 65.

Eremitens Tanker ved Hoffets Ankomst til Hovedstaden. Et bene conveniunt,

8

184 & in una sede morantur Majestas & Amor. Kjøbenhavn 1773. Trykt og tilkiøbs hos Höecke for 2 Skill., 1/2 Ark 8.

Vi ville give vore Læsere denne Forfatters Karakter i hans egen Beskrivelse over sig "Jeg er en Eremit, siger han, der midt iblant Verdens og Hovedstadens Tummel bærer en eenlig Siel i et skrøbeligt Lege- me omkring med sig; en Siel afvandt fra tilladte Glæder, en Siel, et daglig Offer for Græmmelse, inderlig Sorg og daglig Bekymringer for dette Livs Næring." Forf. er fremdeles af dem, som ere sig bevidste,

at de kunne noget, og dog ei blive brugt, "og intet, siger han, er piinag- tigere i Dannemark;" Hvorfor i Dan-

nemark allene? — Vi beklage for Resten den gode Eremit af Hiertet, imedens vi frabede os hans Klagesange, og hvad havde denne med Hoffets Ankomst for en Forbindelse?

No. 66.

Ode til den fuldkomne Akteur, som

et velfortjent Æreminde over den nyelig afdøde Hr. Geert Londemans uddødelige Fortienester ved det Kongel. Danske Theater. Kjøbenhavn 1773. Trykt og tilkiøbs hos Thiele for 2 Skilling, 1/2 Ark 8.

9

185 En Akteur, som vor afdøde Hr. Londeman, der med de heldigste Naturgaver forbandt den største Omhyggelighed og en langvarig Øvelse, og havde opofret sig en Post, paa hvilken han var Publikums Forlystelse, og det Danske Theaters Ære, uden dog for Resten at have Opmuntringer og Tillokkelser i den Grad, som han kunde ønske og forlange — en saadan Akteur, sige vi, fortiente meer, end at hans Erindring skulde begraves og uddøe med ham selv. — Men hvem sikal være den værdige Tolk, der kan lægge for Dagen den fuldkomne Akteurs For- tienester, og det danske Publikums Erkiendtlighed mod samme? — Det bliver vist ikke denne Fors., som, istedet for alt andet, hvad man kunde vente, giver sig til at foresynge os i en kold og mat Poesie om Livet, som et Skuespil, og Menneskene som Skuespillere, indtil han endelig med et gjør et Spring over til sin Heldt, og hvor varm bliver han nu! vore Læsere dømm selv af følgende:

Om vor afdøde Londeman,

Man ret med Sandhed sige kan:

At han sin Rolle vel her spillet haver Med stort Genie, med Konst og Flid,

Med lang Erfarenhed og Tid

Han ret Naturen fandt med høie Gaver.

10

186 No. 67.

[✕](#) Philareti Reise tii Dydernes Øe. For-

[✕](#) fattet af den Kongel. svenske Hofcantzler Dahlin, og nu paa Dansk oversat. Kiøbenhavn 1773. Trykt hos Svare, og sælges i Mummets Boglade for 1 Mark, 4 Ark 8.

[✕](#) Denne Philareti Reisebeskrivelse er en ikke umoersom allegorisk Fortæling, hvori skildres den Dydiges Vandel igiennem Verden, med sine Hindringer og Vanskeligheder paa den ene Side, og med sine Behageligheder, rene Glæder og endelige Lyksaligheder paa den anden Side. Sal. Hofcantzler Dahlin er fordelagtig nok bekiendt endog iblant vore Landsmænd, saa vi ikke behøve her udførligere at karakterisere hans Pen, især moralske Stykker af dette Slags.

[✕](#) No. 68.

[✕](#) Kort Udtog af de bibelske Historier, til Ungdommens Brug i Skolerne. Uddraget af Joachim Friderich Horster. Kiøbenhavn 1773. Trykt paa Forfatterens Bekostning, og faaes hos ham tilkiøbs paa det Kongl. Waisenhaus for 6 Skilling, 3 Ark 8.

11

[✕](#) 187 I disse tre Ark har Forf. givet os et udtog ikke allene af det gamle, men ogsaa nye Testamentes Historie, forfattet i Spørmaal over de betydeligste Ting, og Giensvar, som for den største Deel slutter med en eller anden Reflexion. — Efter Bibel-Historien følger et Anhang, hvori forekommer Regler at stave efter. — Nogle Ords Bemærkelser f. E. Kyrie Eleison, Zebaoth o. s. v., og adskilligt andet, som f. E. Rommertallene, Hovedstæderne i Europa, nogle moralske Erindringer til Børn. — Kunne vi end ikke for Resten sige noget besynderligt til dette lille Verks Fordeel, saa troe vi dog at kunde holde det for en Virkning af en roesværdig Iver for Ungdommens Vel, — et Sindelav, som vi ønske alle, der ere i Hr. H**s Vilkaar.

[✕](#) No. 69.

[✕](#) En gudfrygtig Lærers Anviisning,

[✕](#) hvorledes Jesu Lidelses Historie i Pas-sionstiden, paa en catechetisk Maade ugentlig med Børn opbyggelig kan afhandles. Kiøbenhavn 1773. trykt og tilkiøbs hos Godiches Efterleverske for 2 Skilling,

12

[✕](#) 188

[✕](#) Forfatteren har inddelt Lidelsens Historie efter Dagene i Ugen, og afpasset et Stykke til enhver Dag. — Forresten maatte en Lærer være selv meget eenfoldig, for at kunde have stor Nytte af denne Anviisning, som synes ikke at have kostet megen Overlæg. Vi ville fremstille Læserne et af Spørgsmaalene til Prøve: Spørgsm. "Hvorfor berøvede de Jesum alle hans Klæder? Svar. Til et Beviis, at han bødede for Menneskenes Overdaadighed og Pragt i deres Klæde- dragt, og deels for at tilveiebringe igien den medskabte Uskyldighed."

[✕](#) No. 70.

[✕](#) Exempel paa Guds Forsyn mod Menneskene, eller den franske Søe-Lieutenant Peter Viauds Reisebeskrivelse over hans Søefart til nogle smaae Øer i Nordamerika, hvor han tilligemed sit Selskab, som tilsidst bestod kuns af et eneste Fruentimmer, geraadede hvert Øieblik i Fare at blive opædt af Bjørne og Tigre, samt tilsidst da Hungeren tog saa stærk Overhaand, blev nødt til at slagte og spise en med sig havende Negerdreng, og endelig hvorledes han ved et engelsk Skibs Ankomst blev reddet, da Faren var størst.

13

[✕](#) 189

[✕](#) Opsat af ham selv efter hans Hiemkomst til Bourdeaux, og nu efter den franske Original oversat paa Dansk. Kiøbenhavn 1772. trykt og tilkiøbs hos M. Hallager for 6 Skilling, 1 1/2 Ark 8.

[✕](#) En saa forfærdelig Titel for en Piece, der i 1 1/2 Ark leverer os et Skelete af de gemeneste Roman-Tildragelser, uden Interesse, Orden, Sammenhæng og Følger, — hvad skal man kalde det, uden Vindmagerie eller blind Allarm?

[✕](#) No. 71.

[✕](#) Irmene og Solyman, eller den bestan- dige Grækinde og retfærdige Tyrk. En Original Tragoedie i trende Akter, ved I. L. B. Kiøbenhavn 1773. Trykt og tilkiøbs hos P. H. Höecke for 6 Skilling, stor 2 1/2 Ark 8.

☒ Vore maadelige Digtere (og af disse ha- ves dog overalt Forraad) skulle snart afhjælpe vor Mangel paa originale Sørgespil, naar Publikum ikkuns vil være føielig nok, for at lade sig saadanne gefalde, som nærværende. Saa haard en Fødsel, som Isebella, (see Fortegn. 2den Aarg. No. 442.) har dette

14

☒ 190 tragiske Foster vel ikke haft; nei! Sproget heri nærmer sig dog temmelig til det taalelige, og Versene have dog mere poetisk, end de blotte Riim; vi undtage adskillige Steder; men Hunger, Hunger, har alligevel virket paa det øvrige med samme Umildhed, som i Isebella. Virkningen maae ligne Aarsagen; derfor er alting ogsaa her næsten ligesaa magert og smageløst, som hisset. Fabel uden Opfindelse, ingen Karakterers Anlæg eller Underholdning, trivielle og kolde Situationer, @hele Handlingen Uden Indvikling og Interesse. @Vi kunne altsaa ikke raade vore Læsere at købe dette Stykke; vi maatte i det Fald opfordre dem til Almisse; men nei! ikke engang kunne vi det; Fors. har vist sin Løn borte, @og Forlæggeren! — jo dog, en villig Forlægger bør ikke afskrækkes; han kan komme til Nytte ved en bedre Leilighed. Om de da endelig ville være saa runde, at købe det; faa bør vi dog spare dein for at læse det; Vi ville derfor i en Hast give dem Udtog af Stoffet, som et Middel imod videre Nys- gierrighed: "Irmene, en græsk Prindsesse,

☒ var i sin Ungdom bleven fangen og ført til Constantinopel, hvor Solyman havde

☒ som Prinds lært at kiende og elske hende; da han kom paa Thronen, blev han egen-

15

☒ 191 mægtig over sit Valg, og erklærer sig for hende, endskiønt han af sin Fader var bestemt for en Prindsesse fra et andet Hof, hvorfra Gesandter ankomme, for at afgjøre Partiet. Divan samtykker deri, med Be- tingelse, at hun skal antage mahomedansk Religion. Dertil var hun nu paa ingen Maade at bevæge; men omsider ved nog- les Hielp flygter bort; En Favorit af So- lyman, Agenor, bestukket af de fremme- de Gesandter, hjælper hende til at flye, og hemmelig indbildcr Keiseren, at hun var forelsket i en anden, en Slave ved Navn Geron, der var af høi Fødsel, men ube- kiendt; dog de Flygtige hentes ind. Ir- mene forsikrer Solyman om den sande Aar- sag til hendes Flugt, Agenor, som frygte- de at blive røbet, dræber sig selv," — og nu — er alting ude.

☒ No. 72.

☒ Troens Kraft til at opbygge andre især de Underhavende, forestillet i en Prædiken paa første og tivende Søndag efter Trinitatis den 11 Nov. 1764. over den evan- geliske Text Joh. 4, 46-53. ved Rasmus Balsløv, Sognepræst i Tommerup og Brylle Menigheder i Fyen. Odense,

16

☒ 192

☒ trykt i det Kongelige privilegerede Adresse- Contoirs Bogtrykkerie 1773., og sælges i No. 8. paa Børsen for 6 Skilling, stor 3 Ark 8.

☒ Denne Præken er, som Fors. melder i en Forerindring, holden for 8 Aar siden, ved

☒ en særdeles Anledning, men hvilken den-

☒ ne er, siger han os ikke; og de særdeles Grunde, som har bevæget ham til nu at bekendtgjøre den ved Trykken, holder han for ganske ubetydeligt at tilkiendegive. - Vi ønskede dog, at vide disse; thi Mangel heraf sætter os i Forlegenhed, at kunde give nogen Grund. — Ja, hvad Aarsag skal man give til en neppe maadelig Prækens Udgivelse i vore Tider, der skiønne ikkuns meget lidet paa en Overflødighed af gode og ypperlige! — Vi ville nødig giette paa Aarsager, der vare Forf. ufordeelagtige; nei! hellere ville vi nøies med slet ingen at vide.